

Nr 250.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående användande av visst belopp ur fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 till avlyftande av kassans skuld till riksbanken; given Stockholms slott den 5 maj 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 maj 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
UNDÉN, NOTHIN, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG,
EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför:

I statsverkspropositionen till 1926 års riksdag framhölls, att åtgärder borde vidtagas för mötande av de förluster, Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 kunde väntas medföra för statsverket. Beträffande sättet för täckande av förlusterna ifråga förordades, att en särskild fond, benämnd fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922, skulle inrättas samt att såsom kapitalökning för denna fond ett belopp av 8 miljoner kronor skulle anvisas för budgetåret 1926/1927. Fonden syntes böra förvaltas av riksgäldskontoret för att i sinom tid användas i enlighet med de närmare bestämmelser, som kunde varda i sådant hänseende meddelade. Det ifrågasatta kapitalökningsanslaget borde täckas av andra statsinkomster än länemedel. Detta förslag vann riksdagens bifall.

Riksdagen har sedermera årligen anvisat kapitalökningsanslag för denna fond till ett sammanlagt belopp av, inbegripet nyssnämnda anslag, 49 miljoner kronor. Härifrån avgår emellertid ett belopp av 3 miljoner kronor, vilket genom beslut av 1930 års riksdag ställdes till Aktiebolaget Jordbrukarbankens förfogande för avveckling av vissa krediter. Å fonden kvarstår alltså för närvarande ett belopp av 46 miljoner kronor.

I 1932 års statsverksproposition anförde chefen för finansdepartementet, att, då ifrågavarande fond nått en betydande storlek, det syntes böra övervägas, huruvida icke fonden nu borde tagas i anspråk för reglering av Kreditkassans förbindelser. Ur synpunkten av en tillfredsställande kapitalredovisning i statsbokföringen syntes det icke vara lämpligt, att tillgångarna i rikshuvudboken ständigt ökade med tillskotten till ifrågavarande fond samtidigt som förlusterna kvarstode i Kreditkassans räkenskaper. Departementschefen förordade därför, att Kungl. Maj:t utverkade bemyndigande att, i mån så funnes böra ske, taga fonden i anspråk för täckande av konstaterade förluster å Kreditkassans verksamhet. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag bemyndigade riksdagen enligt skrivelse den 16 april 1932, nr 122, Kungl. Maj:t att, i mån så funnes böra ske, taga ifrågavarande fond i anspråk för täckande av konstaterade förluster å Kreditkassans verksamhet. Detta bemyndigande har hittills icke tagits i anspråk.

I skrivelse till chefen för finansdepartementet den 15 mars 1933 har nu styrelsen för Kreditkassan gjort framställning om disponerande av visst belopp ur ifrågavarande fond.

Styrelsen har därvid till en början erinrat, att vid Kreditkassans bildande såsom garantifond åt kassan genom riksgäldskontoret tillhandahållits ett belopp av 50 miljoner kronor i av svenska staten utgivna 5 procents obligationer. Tillika hade bestämts, att, därest vid kassans likvidation skulle visa sig, att förlust uppstått å kassans rörelse, förlusten i första hand skulle drabba garantifonden av 50 miljoner kronor och i sista hand aktiekapitalet å 5 miljoner kronor.

Vid 1929 års riksdag hade riksdagen beslutat, att för visst ändamål skulle såsom ytterligare garantifond för Kreditkassan genom riksgäldskontoret tillhandahållas kassan ett belopp av 10 miljoner kronor i av staten utgivna obligationer. Något beslut om att denna utökning av fonden skulle vid bolagets likvidation erhålla sämre rätt än aktiekapitalet hade emellertid ej fattats. Vid sådant förhållande har Kreditkassans styrelse ansett sig böra utgå från att likvidationsplikt för bolaget föreläge, så snart anledning funnes antaga, att sådana förluster för bolaget uppstått, att den ursprungliga garantifonden å 50 miljoner kronor och två tredjedelar av aktiekapitalet gått förlorade.

Styrelsen har vidare anført följande:

Av det för år 1932 för Kreditkassan upprättade bokslutet framgår, att kassan balanserar en förlustsumma av 49,866,337 kronor 91 öre, varvid

är att märka, att såsom tillgång till fulla beloppet upptagits en fordran av kassans dotterbolag, Aktiebolaget Igo, å 19.5 miljoner kronor mot hypotek av samma nominella belopp preferensaktier i Hellefors bruks aktiebolag. Aktiebolaget Igos namn kan ej tillmätas något nämnvärt värde, och Helleforsaktierna få nu anses vara värda så mycket mindre än det nominella beloppet, att Kreditkassans förlust i verkligheten är så stor, att aktiekapitalet i sin helhet är förbrukat. Kreditkassan torde alltså vara skyldig att träda i likvidation, om ej efter omvärdering av kassans tillgångar med hänsyn tagen speciellt till Helleforsaktiernas minskade värde, den framkommande förlusten täckes till minst så stor del, att den återstående förlustsumman ej överstiger den ursprungliga garantifondens belopp. För att nå detta mål torde förslagsvis riksgäldskontoret böra bemyndigas att med anlåtande av den av skattemedel bildade och under kontorets förvaltning stående fonden för mötande av förluster å Kreditkassans rörelse, nu uppgående till 46 miljoner kronor, till riksbanken inbetala Kreditkassans till 26 miljoner kronor uppgående skuld till banken jämte därå upplupen ogulden ränta. Denna skuld, som daterar sig från år 1925, då den uppgick till i runt tal 37,390,000 kronor, ökades år 1927 till 43,040,000 kronor. Sedermera har den genom avbetalningar minskats till sagda 26 miljoner kronor. Från riksbanken har vid upprepade tillfällen under hand gjorts framställning om skuldens betalning.

Fonden för mötande av förluster å Kreditkassans rörelse skulle härigenom nedbringas med motsvarande belopp. Kreditkassan skulle befrias från sin riksbanksskuld och därigenom beredas möjlighet att med belopp motsvarande denna skuld nedbringa sin förlustbalans. Någon kontant utbetalning av medel till riksbanken skulle ej behöva ifrågakomma, därest riksbanken vore villig att mottaga likvid i statsskuldsförbindelser.

Härvid förutsattes, att den av staten till Kreditkassan överlämnade garantifonden lämnas orörd.

I anslutning härtill har Kreditkassans styrelse hemställt om proposition till innevarande års riksdag om bemyndigande för riksgäldskontoret att på sätt i framställningen angivits disponera ett belopp, motsvarande kassans skuld till riksbanken, 26 miljoner kronor, jämte därå upplupen ogulden ränta, ur den av riksgäldskontoret förvaltade fonden för mötande av förluster å Kreditkassans rörelse.

Såsom framgår av denna framställning, uppgår den vid utgången av år 1932 balanserade förlusten å Kreditkassans verksamhet till i runt tal 49.5 miljoner kronor. För kännedom i övrigt rörande kassans tillgångar och skulder torde få hänvisas till bilagda balansräkning för kassan den 31 december 1932.

I anledning av styrelsens förevarande framställning har tillfälle beretts fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret att avgiva yttrande.

Fullmäktige i riksbanken hava anfört, att fullmäktige icke hade något att erinra mot bifall till framställningen, samt vidare förklarar, att fullmäktige vore villiga att såsom likvid för ifrågavarande lån i riksbanken mottaga statens skuldförbindelser av den beskaffenhet, varom fullmäktige kunde träffa överenskommelse med fullmäktige i riksgäldskontoret.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka likaledes förklarar sig icke hava något att erinra mot att framställningen bifalles, hava erinrat, att det torde ankomma på fullmäktige att med bankofullmäktige träffa överenskommelse beträffande de åtgärder, vilka komme att erfordras för ordnandet av riksgäldskontorets mellanhavande med riksbanken i anledning av den ifrågasatta transaktionen.

*Departements-
chefen.*

I likhet med fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret finner jag icke anledning till erinran mot att av fonden för mötande av förluster å Kreditkassans verksamhet erforderligt belopp toges i anspråk för avlyftande av kassans skuld till riksbanken, 26 miljoner kronor, jämte därå upplupen ränta. Sedan kassan på denna väg befriats från nämnda skuld, blir kassan i tillfälle att med motsvarande belopp nedskrivna sin förlustbalans. Den föreslagna åtgärden kommer alltså att härutinnan leda till samma resultat, som om fonden direkt toges i anspråk för det med fonden avsedda ändamålet eller täckande av förluster å kassans verksamhet.

En disposition i enlighet med vad nu angivits av viss del av ifrågasvarande fond torde, på sätt även styrelsen för Kreditkassan förutsatt, icke böra föranleda motsvarande nedskrivning av den åt kassan vid dess bildande tillhandahållna garantifonden å 50 miljoner kronor, vilken skall före aktiekapitalet svara för uppkommande förluster å verksamheten. Då garantifondsbeloppet sålunda kommer att kvarstå oförändrat, synes — även med det ytterligare avskrivningsbehov, varmed styrelsen ansett sig böra räkna — risken för att kassan skall nödgas träda i likvidation, innan avvecklingsarbetet hunnit avslutas, tills vidare vara undanskjuten.

Under åberopande av vad sålunda anförts och under framhållande av att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen lärers kunna avlätas, utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att av fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 skall på sätt av mig i det föregående angivits tagas i anspråk ett belopp, motsvarande kassans skuld till riksbanken, 26 miljoner kronor, jämte därå upplupen ränta.

Med bifall till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Nordwall.

Bilaga.**Balansräkning för Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 den
31 december 1932 m. m.****Tillgångar:**

Svenska statens icke räntebärande obligationer	kr.	4,999,600:—	
Bankräkningar:			
A.-B. Sydsvenska Banken	»	17,912: 57	
Kassabehållning	»	341: 83	
Utlämnade lån enligt specifikation	»	51,183,941: 02	
Främmande aktier:			
23,353 st. aktier i A.-B. Sydsvenska Banken, nom. 100 kr. à 50 %	kr.	1,167,650:—	
50 » aktier i A.-B. Dur, nom. 100 kr.	»	0:—	
16 » aktier i A.-B. Jordbrukarbanken, nom. 100 kr. à 75 %	»	1,200:—	
50 » aktier i A.-B. Igo, nom. 100 kr.	»	0:—	
15,000 » stamaktier i Hellefors Bruks A.-B., nom. 100 kr.	»	0:—	» 1,168,850:—
Vinst- och förlusträkning:			
Kvarstående förlust från år 1931	kr.	43,001,110: 19	
Förlust för år 1932	»	6,865,227: 72	» 49,866,337: 91
			kr. 107,236,983: 33
Riksgäldskontoret:			
Outnyttjad kredit för utbetalning till sparbanksinsättare	kr.	2,657,819: 68	
Konto för utbetalning till sparbanksinsättare			
utbet. 1929	kr.	480,256: 31	
» 1930	»	872,037: 08	
» 1931	»	8,739: 25	
» 1932	»	951,366: 10	» 2,312,398: 74
Förlag för utbetalningar till sparbanksinsättare	»	8,433,812: 40	
Omkostnadskonto för utbetalningar till sparbanksinsättare			
utbet. 1929	kr.	15,515: 50	
» 1930	»	6,402: 40	
» 1931	»	31,352: 99	
» 1932	»	42,698: 29	» 95,969: 18
			» 13,500,000:—
			Summa kr. 120,736,983:33

Skulder:

Aktiekapitalet	kr.	5,000,000:—	
Riksgäldskontoret	»	60,000,000:—	
Upptagna lån i riksbanken	»	26,000,000:—	
Riksbanken, räntekonto	»	200,000:—	

Insatta medel:

Smålands Enskilda Bank	kr.	1,227,720:—	
Wermlands »	»	12,409,263: 33	
A.-B. Jämtlands Folkbank	»	2,400,000:—	» 16,036,983: 33
			kr. 107,236,983: 33

Riksgäldskontoret:

Uttag å sparbankskonto 1929	kr.	495,771: 81
» » » 1930	»	878,439: 48
» » » 1931	»	6,767,902: 49
» » » 1932	»	2,700,066: 54
		kr. 10,842,180: 32

Icke disponerad del av fonden för stöd

åt sparbanksinsättare	»	2,657,819: 68	» 13,500,000:—
-----------------------------	---	---------------	----------------

Summa kr. 120,736,983: 33

Den bland tillgångarna upptagna posten å utlämnade lån å i runt tal 51.18 miljoner kronor fördelar sig på följande sätt å lån, utlämnade i samband med rekonstruktion av härefter angivna bankinrättningar.

A.-B. Sydsvenska Banken

Diverse låntagare mot bankens aktier, i allmänhet belånade till pari	kr.	2,378,506: 11
--	-----	---------------

Smålands Enskilda Bank

A.-B. Bond	kr.	5,643,960:—	
A.-B. Axe mot tillskottsbevis till bankens grundfond	»	1,227,720:—	» 6,871,680:—

Wermlands Enskilda Bank

A.-B. Webe mot insatsbevis till bankens grundfond	kr.	12,409,263: 33	
A.-B. Igo mot 195,000 st. pref.-aktier å 100 kr. i Hellefors Bruks A.-B.	»	19,500,000:—	» 31,909,263: 33

A.-B. Jordbrukarbanken

A.-B. Dur mot Svenska Lantmännens Kvarnförenings säkerheter, bestående av nom. kr. 2,000,000:— stamaktier i A.-B. Kvarnintressenter å kr. 50:—	kr.	1,200,000:—
--	-----	-------------

Andra låntagare mot Jordbrukarbankens aktier, i allmänhet belånade till pari	kr.	29,400: —	
Summa kvarstående belopp av under år 1929 genom A.-B. Dur från Jordbrukarbanken övertagna engagemang	»	1,274,391: 58	kr. 2,503,791: 58
<i>A.-B. Göteborgs Handelsbank</i>			
A.-B. Dur mot 99,914 st. bankens aktier à nom. 100 kr. à 50 %	»	4,995,700: —	
<i>A.-B. Jämtlands Folkbank</i>			
A.-B. Filius mot insatsbevis till bankens grundfond ...	»	2,400,000: —	
<i>Sparbankslån</i>			
Till Väckelsångs kommun i samband med rekonstruktion av Väckelsångs sparbank	kr.	50,000: —	
Till 21 insatstecknare till Lysviks sparbanks säkerhetsfond	»	75,000: —	» 125,000: —
			kr. 51,183,941: 02
Om till det angivna totalbeloppet för utlämnade lån å omkring 51.18 miljoner kronor lägges den i balansräkningen upptagna posten för främmande aktier å i runt tal 1.17 miljon kronor, erhålles en summa av 52.35 miljoner kronor, vilken fördelar sig på ifrågavarande engagemang på följande sätt:			
<i>A.-B. Sydsvenska Banken</i>			
lån	kr.	2,378,506: 11	
inköpta aktier	»	1,167,650: —	kr. 3,546,156: 11
<i>Smålands Enskilda Bank</i>			
lån	»	6,871,680: —	
<i>Wermlands Enskilda Bank</i>			
lån	»	31,909,263: 33	
<i>A.-B. Jordbrukarbanken</i>			
lån	kr.	2,503,791: 58	
inköpta Jordbrukarbanksaktier	»	1,200: —	
» Dur-aktier	»	0: —	» 2,504,991: 58
<i>A.-B. Göteborgs Handelsbank</i>			
lån	»	4,995,700: —	
<i>A.-B. Jämtlands Folkbank</i>			
lån	»	2,400,000: —	
<i>Sparbankslån</i>	»	125,000: —	
			kr. 52,352,791: 02